

Theorie en praktijk

Spelactiviteiten bieden jonge kinderen de beste kansen voor mondelinge taalvererving. In activiteiten met een spelkarakter begeven de kinderen zich in een situatie waarin zij een rol aannemen en hun gedrag daarin gaan reguleren. Daarvoor hebben zij taal nodig. Taal die hen helpt inhoud te geven aan de rol en de bijbehorende rollendialogen. In dit eerste artikel laat Bea Pompert zien hoe woordenschatonderwijs vorm en inhoud krijgt in de praktijk van Startblokken – Basisontwikkeling. In het tweede artikel beschrijft Mariëlle Poland hoe leerkrachten doelwoordenlijsten kunnen samenstellen en de taalontwikkeling van kinderen in beeld kunnen brengen.

Als ik bij mijn vader achterop zit...

Woordenschatonderwijs in de praktijk

Fotografie Hanneke Verkleij

BEA POMPERT

In groep 1-2 van leerkracht Evelien gaat het over 'De weg van huis naar school'. Er zijn allerlei activiteiten aan de gang. De kinderen zijn nieuwsgierig en willen van alles uitzoeken. Zo hebben ze vragen over de manier waarop je naar school komt: achterop bij je vader op de fiets, met de auto of lopend. Het gaat over de kortste weg en wie wie ophaalt om samen naar school te gaan. Ook kijken Evelien en de kinderen naar gevaarlijke plekken en situaties, en hoe je veilig oversteekt. Alle kinderen hebben ervaringen met deze onderwerpen en willen er maar al te graag over spelen en werken. In de bouwhoek maken de kinderen verkeerssituaties met straten en stoepen, huizenblokken en vervoersmiddelen. Er komt een echte plattegrond en een maquette van de wijk, gemaakt van karton en kosteloze materialen. In de

Fotografie Hanneke Verkleij

werkplaats in de hoek van het lokaal kun je je fiets, step of kinderwagen laten oppoetsen of repareren. Het thema leeft in de groep! Dit is natuurlijk precies wat de leerkracht wil. Betekenisvolle activiteiten voor alle leerlingen waarin ze met elkaar leren.

Woordenschat bij de werkplaats

Om goed in de werkplaats te kunnen spelen, heb je allerlei woorden nodig. Ook woorden die de kinderen nog niet kennen en gebruiken. Als de fietsenmaker aan het werk is, moet hij bijvoorbeeld weten dat er spaken in de wielen zitten en dat de dynamo tegen de voorband gedrukt moet worden om te controleren of het licht in orde is.

Om de kinderen nieuwe woorden te leren gebruikt Evelien de vier stappen van de woordenschatdidactiek (zie kader). Ze ontwerpt twee activiteiten om erachter te komen welke woorden over de fiets de kinderen al wel kennen en welke zij gaat aanbieden (*voorbewerken*). Ze bekijken en bespreken de fiets van Evelien in kleine groepjes en ze maken een grote tekening van een fiets als uithangbord voor de fietsenwerkplaats. Alle kinderen komen in groepjes van vijf of zes aan de beurt.

Samen een fiets tekenen

Evelien zit met zes kinderen in de kleine kring. Ze nodigt de kinderen om de beurt uit over hun fiets te vertellen. Ze hebben allemaal een fiets en vertellen over de bel op het stuur met Jip en Janneke erop, over de kleur van hun fiets en over de grote wielen en zijwielen. Laura vertelt dat zij een pleister op haar fiets heeft, zodat zij snel kan zien welke fiets van haar is. Als de kinderen goed op gang gekomen zijn, stelt Evelien voor een fiets te tekenen. Zij tekent terwijl de kinderen met elkaar aangeven wat zij moet tekenen. Marijn zegt dat op de stang tussen de wielen het stoeltje moet. Alle kinderen knikken, ze begrijpen

het. Evelien tekent het zadel en zegt: "Oké, hier het stoeltje, het zadel noemen ze dat in de werkplaats." Bilal reageert meteen en zegt: "Rond." "Ja," zegt Evelien, "dat kan een rond zadel zijn."

Er moet ook iets achterop de fiets om dingen uit de supermarkt op te zetten. "Oh ja, je bedoelt de bagagedrager," zegt Evelien. "Daar kunnen de boodschappen op. Kinderen kunnen ook achterop de bagagedrager. Wie zit er wel eens achterop de bagagedrager? Jij toch, Bilal?" Bilal knikt.

Na een poosje zijn de kinderen klaar met de tekening. Alles wat ze weten staat erop. Er zijn twee nieuwe woorden aan bod gekomen: zadel en bagagedrager. Voor Bilal zijn voor- en achterlicht en met je fietsbel bellen ook nieuw.

Een fiets in de werkplaats bekijken

Met de tekening erbij gaat het groepje de fiets van Evelien bekijken in de werkplaats. De kinderen bekijken de fiets goed en vergeleken het met de tekening. Ze zien direct iets waardoor de fiets blijft staan en niet kan omvallen. Zij snappen de functie maar kennen het woord standaard niet. Zo gaat het ook met de handremmen, de remblokjes en de dynamo. Al deze onderdelen vullen ze aan op de tekening van de fiets.

De fiets van Evelien heeft twee fietsloten. Geen nieuw woord, maar wel inzicht in de verschillende soorten sloten. Eén zit vast aan de fiets en één hangt los aan het stuur. En oh, juf heeft fietstassen achterop de bagagedrager en géén boodschappenmand.

Na het bekijken van de fiets is de tekening aangevuld en compleet. Er zijn veel ervaringen en betekenissen aangeboord. Evelien heeft veel nieuwe woorden gebruikt. Ze weet nu welke doelwoorden voor de kinderen relevant zijn om te leren. Op dezelfde manier ontwerpt zij activiteiten bij het maken van de

